

складення такого розпорядження та за умови, що особа, яка має право на обов'язкову частку у спадщині, перебуває серед живих на момент оспорювання. Оспорювання договору про спадкування допускається протягом одного року.

Література:

1. Науково-практичний посібник / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, О.М. Клименко, С.Я. Рябовська, Л.О. Кармаза та ін. — К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. — 1216 с.

2. Бичківський О. О. Спадковий договір: проблемні питання законодавчого врегулювання / О. О. Бичківський. // Вісник Запорізького національного університету. — 2010. — №2. — С. 136—141.

3. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / [За заг. ред Є.О.Харитонова, О.І. Харитонові, Н.Ю. Голубевої]; 2-ге вид.,перероб. і доп. —К.: Правова єдність, 2009. —744 с.

Новіков Д.В.

*аспірант кафедри цивільного права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

МЕЖІ ВТРУЧАННЯ ДЕРЖАВИ У ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Відповідно до статті 1 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Перший Протокол) [1] захист права мирного володіння не обмежує права держави щодо забезпечення виконання таких законів, які вбачаються їй необхідними для здійснення контролю за використанням власності відповідно до інтересів суспільства та для забезпечення сплати податків та інших зборів чи штрафів.

Отже, можна зробити висновок, що межі здійснення контролю державою за правом власності при проведенні, скажімо, фіскальної політики є доволі широкими.

У справі «Джеймс проти Сполученого Королівства» [2] Європейський суд з прав людини (далі — Суд, Європейський суд) зазначив, що завдяки безпосередньому знанню суспільства та його потреб національні органи влади мають більш широкі, ніж міжнародний суд, можливості для оцінки того, що відповідає суспільним інтересам. Саме тому механізм захисту права власності, передбачений Конвенцією, в першу чергу, покладає саме на національні органи влади обов'язок початкової оцінки як наявності проблеми

суспільного значення, яка виправдовує заходи позбавлення права власності, а, разом з ними і проблеми необхідності та наявності заходів з усунення несправедливості.

Крім того, поняття «інтересів суспільства» необхідно розуміти широко. Зокрема, рішення з прийняття законів щодо експропріації майна, як правило, ухвалюється після дослідження політичних, економічних та соціальних питань, стосовно яких у демократичному суспільстві можуть існувати розбіжності.

Суд, визнавши природним, що свобода розсуду, якою користується законодавчий орган у здійсненні соціальної та економічної політики, має бути широкою, поважатиме рішення такого органу у визначенні того, що відповідає «інтересам суспільства», лише тоді, коли таке рішення має відповідне обґрунтування. Інакше кажучи, хоча Суд не може підмінити оцінку національних органів своєю власною оцінкою, він зобов'язаний перевірити законність оскаржених заходів на відповідність статті 1 Першого Протоколу і при цьому проаналізувати факти, з посиланням на які діяли національні органи влади.

Разом з тим, означене вище не означає, що Європейський суд позбавлений повноважень у сфері надання оцінки втручання держави у право власності особи.

При дослідженні наявності порушення Суд має встановити чи відбулося таке порушення в межах повноважень держави стосовно контролю. Яскравим прикладом застосування даної норми є справа «Пайн Веллі Девелопмент ЛТД. та інші проти Ірландії» [3]. У даній справі особи займалися придбанням та покращенням земельних угідь. Після чергової купівлі земельної ділянки особами у 1982 році, Уряд надав наказ стосовно скасування дозволу на покращення та забудову окремого типу земельних ділянок, під яку потрапили і угіддя заявників. Оскільки комерційна діяльність заявників повністю залежала від можливості подальшого продажу таких земель, Суд дійшов висновку про те, що даний наказ становив втручання у право мирного володіння майном, проте Суд визнав, що відповідно до статті 1 Першого Протоколу, таке втручання здійснювалось у межах контролю держави за реалізацією права власності. Заборона перетворення та забудови вказаних угідь визнавалась правомірною і такою, що покликана забезпечити суспільні потреби. І була правильним, якщо не єдиним шляхом для забезпечення земельного планування відповідно до екологічних і економічних реалій.

Окрім цього, відповідно до принципу законності, чинні положення національного законодавства потрібно формулювати так,

щоб вони були достатньо доступними, чіткими і передбачуваними у практичному застосуванні.

Втручання держави у право мирного володіння майном має відбуватися на певних принципах.

Одним з ключових принципів в контексті досліджуваного питання є принцип легітимної мети при забезпеченні суспільних інтересів.

Йдеться про те, що будь-яке втручання в реалізацію проголошеного Конвенцією права чи свободи має передбачати легітимну мету. Відповідно, у випадку виконання державою свого позитивного обов'язку, вона повинна мати легітимні підстави для бездіяльності. До того ж, закладений у статті 1 Першого Протоколу принцип забезпечення справедливої рівноваги передбачає наявність загальних інтересів суспільства.

Зважаючи на розуміння проблем суспільства, національні органи влади мають кращі можливості для оцінки того, що відповідає «інтересам суспільства», ніж міжнародний суд. Отже, система захисту, передбачена Конвенцією, покладає саме на національні органи влади обов'язок початкової оцінки наявності проблеми суспільного значення, яка виправдовує заходи щодо реалізації права власності, зокрема, заходи з позбавлення права власності та відновлення таких прав. Це означає, що в цій сфері, як і в інших сферах, на які поширюються гарантії Конвенції, національні органи мають певну дискрецію.

Далі вважаємо за необхідне зупинитися на аналізі принципу забезпечення справедливої рівноваги.

Як при втручанні у право мирного володіння майном, так і при утриманні від застосування заходів, необхідно забезпечити справедливий баланс між вимогами загальних інтересів суспільства та необхідністю захисту основних прав відповідної особи.

Вимога щодо забезпечення такого балансу впливає зі структури статті 1 Першого Протоколу, якщо розглядати її в цілому. Зокрема, вживаючи будь-яких заходів, у тому числі й заходів з позбавлення особи її майна, держава повинна подбати про забезпечення при цьому відповідного пропорційного співвідношення між засобами, які застосовуються для цього, і метою, що ставиться. Отже, у кожній справі, в якій стверджується про порушення цієї статті, Європейський суд повинен з'ясувати, внаслідок чого саме відповідна особа була змушена нести непропорційний і надмірний тягар.

Варто зазначити, що Суд повинен проаналізувати реальні чинники ситуації, яка оскаржується. Відповідна оцінка може

потребувати не лише розгляду відповідних умов компенсації, а і дослідження дій сторін та механізмів, які впровадила держава. У цьому контексті слід наголосити, що, оцінюючи поведінку держави, слід враховувати такий чинник, як існування невизначеності. Насправді, коли під загрозою опиняються загальні інтереси, саме органи державної влади зобов'язані вжити своєчасних, відповідних і послідовних заходів.

Необхідно також звернути увагу на те, що дискримінаційні заходи щодо обмеження права мирно володіти майном не можуть відповідати загальному (суспільному) інтересу (в контексті зазначеного інтерес становить позиція Європейського суду у справі «Маркс проти Бельгії» [4]).

У даній справі Європейський суд розглядав застосування бельгійського спадкового законодавства. У ньому проводилось розмежування між правом на спадкування дітей, народжених у шлюбі, та позашлюбних дітей.

Згідно з аргументами Уряду Бельгії, право на мирне володіння майном було легітимно обмежено з міркувань «загального інтересу».

Відхиляючи аргументи Уряду Бельгії, Європейський суд зазначив про дискримінаційний характер обмеження і вказав, що дискримінаційне обмеження не є «розумним», а, відтак, не може вважатися легітимним.

Таким чином, як вбачається з небагатьох рішень, в яких Європейський суд посилається на відповідність загальному інтересу заходів, спрямованих на обмеження мирного володіння майном, межа між «загальним інтересом» та «інтересом суспільства» є доволі умовною. Чітка вказівка щодо необхідності використання «загального» або «суспільного» інтересу для визначення правомірності втручання у мирне володіння майном відсутня.

Загалом, можна зробити висновок, що вимога щодо забезпечення балансу між приватним та публічним інтересом слідує власне зі структури статті 1 Першого Протоколу. Зокрема, вживаючи будь-яких заходів, у тому числі заходів з позбавлення особи її майна, держава повинна подбати про забезпечення при цьому відповідного пропорційного співвідношення між засобами, які застосовуються для цього, і метою, що ставиться. Отже, у кожній справі, в якій зазначається про порушення цієї статті, Суд повинен з'ясувати, внаслідок чого саме відповідна особа була змушена нести непропорційний і надмірний тягар.

Література:

1. Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, ратифікована законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року.
2. Рішення ЄСПЛ у справі Джеймс проти Сполученого Королівства (James v United Kingdom) серія А, № 8793/79 від 26 лютого 1989 року.
3. Рішення ЄСПЛ у справі Пайн Веллі Девепопмент проти Ірландії (Pine Valley Developments Ltd v. Ireland), заява 12742/87.
4. Рішення ЄСПЛ у справі Маркс проти Бельгії (Marckx v. Belgium), серія А, №31, 13 червня 1979 р.

Федорова Н.В.

*аспірант Науково-дослідного інституту
Інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України*

СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД НА ТЕЛЕФОРМАТ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Багато хто стверджує, що телевізійний формат є лише синонімом до слів «шаблон», «кліше», «клон», «зліпок». Але мало хто помічає, що в основі телевізійного формату, в його серцевині, завжди лежить драматургічна чи комічна структура, розрахована на передбачувану реакцію глядачів і утримання їх у телевізійних екранів. Формат не є чийось довільним, особистим рішенням. Це завжди колективний проект в основі якого лежить оригінальна ідея, втілена у вигляді сценарію.

Так, сьогодні юридичного визначення поняття «телевізійного формату» немає, причому не тільки в Україні а й в інших країнах. Тому у юридичній науці ставлення до терміну «телеформат» більш прагматичне. Сам телеформат частіше звужують для зручності вирішення конкретних справ, по суті, прирівнюючи його до ідеї, до структури або концепції, які за Європейськими законами і законами України можуть використовуватися вільно. З цієї причини телеформат не розглядається як правовий об'єкт в українському законодавстві.

Виходячи з цього, постає питання, чи є взагалі нагальна потреба у визнанні телеформату, як окремого об'єкта авторського права? На скільки актуальне зараз питання в Україні по захисту прав власності на телеформат?

Актуальність проблеми телеформату, як окремого об'єкта очевидна, багато розвинутих держав вже сьогодні визнають телевізійний